כיצד העדים פרק ראשון מכות ד.

מסורת הש"ס

א) [שיריפין. וש"נ], ב) נ"ל לן, ג) כתיבות לב: ד) [נ:], ה) [כלאים נמדרים מא.], ו) [שבת יג:], ז) וכולה בחזקת טמא רש"ל, ח) נ"ל טריף, ט) גיר' רש"ל.

תורה אור השלם

1. לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר:
שמות כ יב
2. ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך:
דברים יט יט

הגהות הב"ח

(א) גמ' המראה והא מיבעיא: (ב) שם ורב דאמר כר' יוחנן: (ג) רש"י ד"ה והא כו' אמר פריך לאוקימנא: (ד) תוס' ד"ה אמר יכי' כמקומו ואינו ניכר: (ה) ד"ה מעיל וכו' שמא דאע"פ דהוו בעיניהו וכו' מ"מ הכבר אינה מקבלת: (ו) ר"ה לוקין וכו' פי' רש"י מקבלת: (ז) בא"ד מכות מביאו לידי תשלומין כלומר אינו ערך:

מוסף רש"י

ומראיהן כמראה יין כו' לא פסלוהו. דאע"ג דאיכא ג' לוגין שלמים, כיון דמאמריהו דחמרי לא פסלי (חולין כו:). שנפל לתוכן קורטוב חלב. שאינו דומה לא מראה המים, ומראיהן במראה מים. כיון דליכא שיעורא נמיא לא פסלי, דדבון תרתי כעו, שיעורא ומזוגא (שם). הכל הולך אחר המראה. דכי היכי דאזלא כרישא בתר מזוגא ואמרת לא פסלוהו, סיפא נמי אל בתר מזוגא ואימא פסלוהו (שם). לא שמיעא לי הא שמעתא. דרב יוסף תלמידו דרב יהודה שהוא תלמיד של רב ושמואל, ואזלה רב יוסף ונעקר תלמודו, וכשהיה שומע מימרא דרב ושמואל ואינו מכר לאותה שמועה. מתמיה ולא תלמידו של רב יהודה אני ולא אמר לי שמועה זו ואני תלמידו מוכיחו (נדה לס. ע"פ נדרים מא.). את אמרת לה ניהלן. קולס הוליך (נדה לס.). שלא השם המביאן לידי מכות כו'. המקרא המביאו לידי מלקות אינו מביאו לתשלומין, מלקות אלא תענה, תשלומין מאחר ומס, יכיון דבני מכות הן חייב על שניהם (כתובות לב:).

עין משפט נר מצוה

כד א ב מיי' פ"ז מהל' מקולות הלכה יא סמג עשין רמח עוש"ע יו"ד סי' כא סעיף כג:
כה ג מיי' פ"ט מה' מ (ל"ל פ"ו הל' יז) סמג שם:
כה ד (שם):
כו ה מיי' פי"ט מהל' עדות הל' ז ופי"ח מהלכות סנהדרין הלכה כ טור"מ סי' לח:
כז ו מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ז סמג עשין קי:

רבינו חננאל

[חסר קורטוב] מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה היין ונפלו למקוה לא פסלוהו. ג' לוגין חסר קורטוב ונפל לתוכן קורטוב חלב והרי מראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו ר' יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר הנראה: ואקשינן. איני דפשטה רב כר' יוחנן בן נורי ור' חייא כרבנן והא רב פפא מיבעיא הוה בעי לה (ואמר) והוה אמר רב ברישא דמתני' הכי תני לה ג' לוגין מים חסר קורטוב ונפל לתוכן קורטוב יין לא פסלו המקוה הא ג' לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין פסלי המקוה ור' יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר הנראה וכיון שמראיהן כמראה יין אע"פ שנפל לתוך ג' לוגין לא פסלו המקוה ורב דאמר כר' יוחנן בן נורי אי דלמא רב מתניתין ג' לוגין שנפל לתוכן קורטוב יין לא פסלו המקוה תני לה ורב דאמר לדברי הכל ור' יוחנן בן נורי בחלב הוא דפליג ואסיפא דקתני ג' לוגין חסר קורטוב הוא דפליג אבל ארישא מודה. ואמרינן רב פפא הוא דמיבעיא ליה אבל רבא פשיטא ליה. וראינו משניות מדוקדקות שאין כתוב בהן ברישא דמתניתין חסר קורטוב [1] וקיימא לן כרב לדברי הכל [2]. קורטוב מפורש בהמורכר את הספינה (דף צ:) שהוא חלק א' מח' בשמונים: רב יוסף בשחלה איעקר ליה תלמודיה ושכח ממנו לפיכך היה אומר לא שמיעא לי הא שמעתא וכך מפורש בנדרים: אמר רב חבית מליאה מים שנפל לים הגדול הטובל באותו מקום לא עלתה לו טבילה לפי שאי אפשר [3] לג' לוגין מים שלא יהיו במקום אחד. ותניא כוותיה. ודווקא בים הגדול דקו וקיימי מיא אבל בנהרות דמשכי לא. תניא בתוספתא [4]חבית שנשברה בים ומרא' אותו מקום כמרא' יין הטובל באותו מקום לא עלתה לו טבילה ולא עוד אפילו נפל שם כבר של תרומה טמא: מתני'

חסר קורטוב גרסינן הכא כרישא וכסיפא: **לא פסלוהו.** משום דחסרו קורטוב אבל אי הוו מעיקרא שלשה לוגין שלמים ונפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין פסלוהו. והא דתני רבי חייא הורידו את המקוה כי האי תנא סבירא ליה: **לא פסלוהו.** טעמא דסיפא נמי משום דחסר קורטוב הוי וגבי יין נמי הוי מלי למיתני כי האי גוונא כרישא ומיתניהו בחדא בבא הכי שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין או חלב כיון שמראיהן כמראה מים כיון שמראיהן כמראה יין לא פסלוהו אלא כי אורחא דמילתא קתני להו שהיו שהוא אדום הופך את המים ממראיהן אבל החלב אין דרכו להפוך את מראיתן: **הכל הולך אחר המראה.** וגבי יין אפילו הוו מעיקרא שלשה לוגין שלמין כיון דמראיהן כמראה יין לא פסלוהו. וכן כוותיה סבר ליה וגבי חלב אע"ג דמעיקרא חסר קורטוב הוו משלים להו חלב: **והא מיבעיא בעי לה כו'.** אהא (ג) פרכינן דאוקימנא לרב כרבי יוחנן בן נורי ולא כרבנן: **דבעי רב פפא.** רב דאמר לעיל לא פסלוהו היכי תני מי תני חסר קורטוב ברישא ואי הוו שלמים פסלו ולא כרב ואיהו דאמר כר' יוחנן או דלמא רב לא תני ברישא חסר קורטוב ואמרה למילתיה דלעיל אפילו כרבנן דרבנן תרוייהו בעו שיעורא וחזוותא ורב דאמר כדברי הכל דכולי עלמא חזוותא מיהת בעינן: **לרבא פשיטא ליה.** דרב תני חסר קורטוב ברישא ולא בעי תנא קמא אלא שיעורא ורב דקפיד נמי אחזוותא כר' יוחנן בן נורי אמרה למילתיה: **אמר רב יוסף לא שמיעא לי הא שמעתא.** תלמידו של רב יהודה אני ולא שמעתי מפיו שמועה זו דאמרן לעילא) בשמיה ג' לוגין מים שנפל לתוכן כו': **א"ל אביי כו'.** רב יוסף אלה ושכח תלמודיה) והיה אביי מזכירו מה שקיבל הימנו: **ואם אמרת ניהלן.** כשגירת משנה זו אמרת לנו עליה הכיא מימרא דרב יהודה אמר רב ופירשת לנו דרב לא הוה תני חסר קורטוב ברישא ואמר מני למילתיה לדברי הכל: **הטובל שם.** באותו מקום: **לא עלתה לו טבילה.** שמא כל מים שהיו בחבית עומדים יחד ושמא בא זה לאחר וריוו במים שאובין וזה אחד מן הפוסלין את התרומה[1]: **אי אפשר לשלשה לוגין כו'.** לא גרסינן הכא ולא אפשר. אלא חיישינן לשמא וסיפא דמילתא מוכחא דמשום שמא הוא דאמרינן לקמן טעמא משום דמוקמינן גברא אגברא דמיי כי הגדול למשקין הטופלין בו שהם עומדים במקומם: **חבית של יין** גרסינן בברייתא והכי גרסינן בתוספתא (דמקואות פ"ה ה"ט): **וכן כלי של תרומה שנפל שם.** אחר שטבל זה ועלה: **עמא.** שמא היין עומד במקומו ונטמא מחמת האדם וחזר וטימא את הכלי. **מאי וכן.** פשיטא כיון דחיישת לשמא היין עומד במקומו איכא למיחש שנטמא הכלי: **מהו דימא.** אף על גב דלגבי טבילה חיישינן לגבי כלי לא חיישינן דהא מילתא ספיקא היא אי קאי יין בדוכתיה אי לא וגבי גברא הוא דאמרינן לא עלתה לו טבילה אוקי גברא אגברא [2]והוא טמא היה וכטבילת ספק אתה בא לטהרו אל תטהרנו מספק והכא נמי אוקי תרומה אחזקה והיא בחזקת טהורה קיימא קמ"ל: **מתני' שלא השם המביאו מלקות מביאו תשלומין.** מלקות משום לא תענה ותשלומין משום כאשר זמם: **השם.** המקרא: **כל המשלם אינו לוקה.** דכתיב כדי רשעתו משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות. ובמסכת כתובות (דף לב:) מקשינן ונימא כל הלוקה אינו משלם וילקו אל ישלמו ומשנינן בפירוש רבתה תורה עדיים זוממין לתשלומין וליף לה התם: **אין לוקין אלא ארבעים.** משום כאשר זמם אבל משום לא תענה לא לקי כדמפרש בגמרא: **גמ' אמר** רב יהודה אמר רב חבית מלאה מים. כך גירס' הקונטרס וקאמר לא עלתה לו טבילה משום מים שאובין ולא נראה דהא מדשוי להו הש"ס כמחוברים לטהרם מטומאה הוא הדין לענין עטילה נמי ועוד דאמרינן בגילה (דף יח: ושם) מטמאין כלי על נבי מימיו לטהרו והיכי קלקא ליה טבילה לגו מגא הא המים שבתוכו שאובין ולא מיעברי והשקה בעלמא [3]עדיף להו אלא ודאי נעשין מחוברין גם לענין טבילה לכך נראה דגרסינן במילתיה דרב יהודה חבית מלאה יין ולכך לא עלתה לו טבילה דמי היס קוו וקיימי ומשמע עדיין הוא לבור ועומד במקומו [4] ואיקור ניכר וטובל ביין אבל נהרא בעלמא לא דודאי מתערב במים ואז לא היה בעין ועלתה לו טבילה ומיירי ביין לכן שאינו משנה מראית המים דאי ביין אדום ניחוי אם שינה מראית המים אם לא: **תניא** נמי הכי **חבית מלאה יין.** וגם רש"י לא גרים הכא מים כי אם יין דאם לא כן מאי קאמר וכן ככר של תרומה שנפל לשם טמא [5] והא [6][אפי'] בעינייהו ולא נתערבו מ"מ אינה מקבלת טומאה (וטהרה) [דטהרו] בהשקה דהרי הם מחוברין למקוה והכי תנן בגילה (דף יח:):

מטמאין כלי ע"ג מימיו לטהרו:

לוקין ומשלמין שלא השם המביאן לידי מכות מביאן לידי תשלומין. פי' (ז) מקרא דמביאן לידי מכות דהיינו מלא תענה אינו מביאן לידי תשלומין אלא מקרא ועשיתם לו כאשר זמם ומש"ה לוקה ומשלם משמע דאי ליכא אלא חד קרא אינו לוקה ומשלם וקשה הא אמרי' בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף לא. ושם) המוסס פי פרה לדוש בה לוקה ומשלם אע"ג דליכא אלא חד לאו דלא תחסום לכך פירש ה"ר מאיר מבורגוני דה"ק שלא השם המביאן לידי מכות (ז) אינו צריך להביאן לידי תשלומין דתשלומין לא בעו אזהרה דאי בעו אזהרה ודאי לא לקי דלא למלקות אתא כי אם לתשלומין כדאמרינן (לקמן דף יג:) לאו שיתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו אלא לא בעו אזהרה דליכא אזהרה בשן ועין וכמיב שלם ישלם בלא אזהרה הלכך לא תענה למלקות אתא וכן בהך דלא תחסום ע"כ דאזהרה דלא תחסום לא אתיא אלא למלקות דתשלומין ממילא נפקא דכיון דאינו רשאי לחסום דין הוא שישלם מה שראויה לאכול באותה שעה דליכא למימר דאזהרה אתא לממון ולא למלקות דאם כן לכתוב קרא בלשון עשה האכל שור בדישו ושמענא שפיר דאם לא האכיל חייב אלא ע"כ אזהרה כי אתא למלקות אתא:

בשלמא

מעידנו באיש פלוני שחייב לחבירו מאתים זוז ומצאנו זוממין לוקין ומשלמין דברי ר' מאיר. פי' לוקין שעברו על לא תענה ומשלמין מדכתיב ועשיתם לו כאשר זמם. וחכ"א כל המשלם אינו לוקה

א) וכן פי' כל המפרשים דמתני' ופי' פרש' רש"ק שם ופי' כתוס' סנ"ק כאן: ב) נראה שכוון דבריו כמה דאין הולכין אחר המראה רק בנפל לתוכן יין לאחיות כד"ה אבל בסיפא קא"ל מס"ק אין הולכין אחר המראה וכן פסקו הפוסקים: ג) מ' ריטב"א: ד) עיין בחי' הרמב"ן שכתב וכן ר"מ הבין זו התוספתא כאן בגמרא וכו' אלא שאין זה מחוור כפנים ומכי:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com